

بررسی اثر شاخص‌های کیفیت حسابرسی بر بازده آتی سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

مسعود خانمحمدی^۱

مجید مرادی^{۲*}

مریم صفرپور^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۷/۲۰ تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۰۸/۱۲

چکیده

حسابرسی صورت‌های مالی، از مهمترین ابزارهای حصول اطمینان از شفافیت اطلاعات مالی شرکتها به شمار می‌رود و موجب افزایش قدرت پیش‌بینی‌کنندگی اطلاعات حسابداری، مانند نسبت‌های مالی سود هر سهم می‌شود. کیفیت این اطلاعات با کیفیت حسابرسی افزایش می‌یابد و بازده آتی که به پشتوانه این اطلاعات به دست می‌آید، به واقعیت نزدیکتر خواهد شد. هدف این پژوهش مطالعه‌ی بررسی اثر کیفیت شاخص‌های حسابرسی بر بازده آتی سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. قابل ذکر است بازده زمانی در این پژوهش محدود به سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۸ می‌باشد. پژوهش انجام شده از نظر نوع هدف جزء پژوهش‌های کاربردی است و روش پژوهش از نظر ماهیت و محتوایی همبستگی می‌باشد. انجام پژوهش در چارچوب استدلال‌ات قیاسی - استقرایی صورت گرفته است و برای تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها از تحلیل پانلی کمک گرفته شده است. نتایج بدست آمده نشان داد که استقلال حسابرِس و تصدی حسابرِس تاثیر مستقیم و معناداری بر بازده آتی سهام دارند، اما تاثیر حق الزحمه حسابرسی بر بازده آتی سهام بی معنی است.

واژگان کلیدی

استقلال حسابرِس، تصدی حسابرِس، حق الزحمه حسابرسی و نوسانات بازده آتی.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران.
(Khanmohamadi.m@hnhk.ac.ir)

۲. استادیار و عضو هیات علمی گروه حسابداری موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران. (نویسنده مسئول):
(m.moradi@hnhk.ac.ir)

۳. مدرس گروه حسابداری موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران. (m.safarpour@hnhk.ac.ir)

مقدمه

برای افزایش اعتماد مردم به سرمایه گذاری در سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار اطلاعات حسابداری باید از ویژگی های کیفی نظیر مربوط بودن، قابلیت اتکا، قابلیت مقایسه و قابلیت فهم برخوردار باشند. برای آنکه استفاده کنندگان صورت های مالی به اطلاعات مالی این صورت ها اعتماد کنند بایستی این صورت های مالی، حسابرسی شوند. با توجه به مقوله جدایی مالکیت از مدیریت، بحث حاکمیت شرکتی و همچنین تئوری های مطرح شده مرتبط با آن از قبیل نمایندگی، نیاز به حسابرسی صورت های مالی شرکت ها کاملاً ضروری است. حسابرسی باعث ایجاد ارزش افزوده برای صورت های مالی می شود. یک موسسه حسابرسی مستقل و با مهارت، قادر به شناسایی ارائه نادرست اقلام صورت های مالی واحد مورد رسیدگی بوده و می تواند نسبت به ارائه صحیح آن بر صاحبکار خود تاثیرگذار باشد تا در نتیجه آن، اطلاعات مالی قابل اتکایی گزارش شود. رسیدن به این هدف مطلوب، با کیفیت حسابرسی ارتباط مستقیم دارد (نونهال، ۱۳۹۶).

بیان مسئله

سهامداران و سرمایه گذاران، همواره در پی اطلاعاتی هستند که آنان را در انتخاب بهترین سرمایه گذاری و مناسب ترین پورتهوی، یاری کند. یکی از مباحث مهمی که تصمیم های سرمایه گذاران را تحت تأثیر قرار می دهد، کیفیت اطلاعات حسابداری است. پژوهشگران مالی، همواره به دنبال متغیرهایی هستند که بتوانند از طریق آنها، بازده سهام را برای دوره های آتی با درصد اطمینان بیشتری نسبت به متغیرها و مدل های قبلی پیش بینی کنند. شناسایی چگونگی واکنش بازار سهام به اطلاعات حسابداری، در تشخیص کارایی بازار سرمایه و همچنین سودمندی اطلاعات صورت های مالی اساسی، از اهمیت زیادی برخوردار است. پژوهش های تجربی نشان می دهند، ارقام حسابداری توانایی پیش بینی دارند و می توان ارزش پیش بینی کنندگی اطلاعات حسابداری را به منزله یکی از ویژگی های کیفی اطلاعات حسابداری پذیرفت (عبدل و همکاران، ۲۰۱۹). از سوی دیگر بی نظمی ها و موارد خلاف عرف حسابداری، اسامی متعددی چون حسابداری متهورانه، مدیریت سود، هموارسازی سود و حسابداری متقلبانه یا فریب آمیز به خود گرفته است (حساس یگانه، قاسم بولو، ۱۳۸۹)، به همین دلیل نیاز به حسابرس مستقل در چنین شرایطی ضرورت پیدا می کند. درواقع، حسابرسی نوعی نظارت در شرکت ها برای کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و کنترل آزادی عمل مدیران در گزارشگری مالی است (هانون و همکاران، ۲۰۰۸). بنابراین حسابرسی صورت های مالی، از مهمترین ابزارهای حصول اطمینان از شفافیت اطلاعات مالی شرکتها به شمار می رود (کاسترلا، فرانسیس و لویز، ۲۰۰۴) و موجب افزایش قدرت پیش بینی کنندگی اطلاعات حسابداری، مانند نسبت های مالی سود هر سهم می شود. بنابراین کیفیت این اطلاعات با کیفیت حسابرسی افزایش می یابد و بازده آتی که به پشتوانه این اطلاعات به دست می آید، به واقعیت نزدیکتر خواهد شد؛ بنابراین در این پژوهش بر آن شدیم که این مسئله را بررسی کنیم، آیا کیفیت حسابرسی موجب افزایش کیفیت اطلاعات حسابداری می شود یا خیر؟ و مدل های پیش بینی بازده می تواند به سرمایه گذاران در انتخاب پرتفوی مناسب کمک یا خیر؟

اهمیت و ضرورت پژوهش

هدف حسابرسان، حفاظت از منافع سهامداران در مقابل تحریفات و اشتباهات با اهمیت موجود در صورت‌های مالی است. حسابرسان به منظور حفظ اعتبار حرفه، شهرت حرفه‌ای خود و اجتناب از دعاوی قضایی علیه خود، به دنبال افزایش کیفیت حسابرسی هستند. به عقیده هیات کیفیت حسابرسی، حرفه حسابرسی نتوانسته هم قدم با محیط خود که به سرعت در حال تغییر است، گام بردارد. آنها تاکید دارند که تحقیقات زیادی برای ارزیابی عوامل تاثیرگذار بر کیفیت حسابرسی باید انجام شود و اهمیت این موضوع را یادآوری می‌کنند ساختار کیفیت حسابرسی چند بعدی ولی نامشهود است، به همین جهت اندازه‌گیری آن بسیار دشوار است. از آنجا که عوامل زیادی بر کیفیت حسابرسی تاثیر می‌گذارد، تعیین چارچوبی برای مشخص نمودن کیفیت حسابرسی موضوعی با اهمیت محسوب می‌گردد (مجتهدزاده، ۱۳۸۹).

حسابرسی، اعتبار اطلاعات در دسترس استفاده‌کنندگان را افزایش می‌دهد و با افزایش کیفیت حسابرسی، کیفیت اطلاعات نیز افزایش می‌یابد. درواقع حسابرسی، موجب کاهش عدم تقارن اطلاعاتی میان مدیریت و استفاده‌کنندگان می‌شود تا از این طریق استفاده‌کنندگان از گزارشهای مالی، توانایی ارزیابی و پیش‌بینی عملکرد مالی شرکت را داشته باشند (عبدل و همکاران، ۲۰۱۹). همچنین یکی از اهداف حسابداری فراهم آوردن اطلاعات برتی سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران برای کمک به آنها در پیش‌بینی بازده سهام شرکت‌ها است. بررسی عوامل تعیین‌کننده تغییرات بازده سهام می‌تواند سبب بهبود تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران و تخصیص بهینه منابع شود. در واقع با مشخص شدن عوامل تعیین‌کننده بازده سهام، ذهنیت سرمایه‌گذاران در خصوص عوامل موثر بر تغییرات بازده سهام اصلاح خواهد شد. لذا با عنایت به اینکه مساله پیش روی سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه محسوب می‌شود، پژوهش حاضر درصدد پاسخ به این سوال است آیا کیفیت شاخص‌های حسابرسی بر بازده آتی سهام تاثیر دارد؟

پیشینه‌های پژوهش

پیشینه پژوهش‌های داخلی

نبی زاده و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی تاثیر ارتباطات سیاسی هیات مدیره بر رابطه بین کیفیت حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی پرداختند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق نشان می‌دهد، ارتباطات سیاسی بر رابطه بین تداوم دوره تصدی حسابرسان و کیفیت گزارشگری مالی تاثیر منفی و معناداری دارد. همچنین نتایج حاکی از آن است که ارتباطات سیاسی بر رابطه بین تخصص موسسه حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی تاثیر منفی و معناداری دارد ولی نتیجه‌ای مبنی بر تاثیر ارتباطات سیاسی بر رابطه بین اندازه موسسه حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی یافت نشد.

قدیمی و همکاران (۱۳۹۸) به بررسی تاثیر ارزش نظریه چشم‌انداز بر بازده آتی سهام در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. در این پژوهش به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل فاما و فرنچ (۱۹۹۲) استفاده شده است. برازش مدل پژوهش یک بار با استفاده از داده‌های ترکیبی و بار دیگر به روش سری زمانی به تفکیک پرتفوی‌های تدوین شده، انجام شده است. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که ارزش نظریه چشم‌انداز تأثیری منفی بر

بازده آتی سهام دارد.

مرادی و همکاران (۱۳۹۸) به بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی، تأمین مالی از طریق بدهی و مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند، نتایج فرضیات نشان می دهد که دوره تصدی حسابر، اندازه حسابر و تخصص حسابر رابطه ای منفی را با مدیریت سود دارند، یعنی بهبود هر یک از متغیرها می تواند کنترل بهتری بر مدیریت سود باشد؛ اما استقلال حسابر نتوانست ارتباط معناداری با مدیریت سود برقرار نماید و تأثیری منفی بر این گزینه داشته باشد. در نهایت اینکه تأمین مالی از طریق بدهی ارتباط مثبت و معناداری با مدیریت سود برقرار می کند.

نیکبخت و همکاران (۱۳۹۷) رابطه بین حق الزحمه حسابرسی و تجربه حسابر با کیفیت حسابرسی را بررسی نمودند. نتایج حاصل از پژوهش بیانگر آن بود که بین تغییر حق الزحمه حسابر و کیفیت حسابرسی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

بهارمقدم و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی اثر تعدیل کنندگی کیفیت حسابرسی بر تمایلات سرمایه گذاران در قیمت گذاری سهام پرداختند. یافته های تحقیق نشان می دهد که گزارشات حسابر اعتماد سرمایه گذاران به اطلاعات حسابداری را تقویت می کند و بر تمایلات سرمایه گذاران در قیمت گذاری سهام تأثیر می گذارد؛ اما اندازه حسابر دارای اثر تعدیل کنندگی نمی باشد و تأثیری بر تمایلات سرمایه گذاران در بازار سرمایه ندارد.

پیشینه پژوهش های خارجی

گارسا و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی رابطه بین جنسیت حسابر و کیفیت حسابرسی پرداختند. نتایج آنها نشان می دهد جنسیت حسابر و کیفیت حسابرسی رابطه مثبت و معنادار دارد.

حبیب و همکاران (۲۰۱۹) به بررسی رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی، کیفیت حسابرسی و ارتباطات سیاسی پرداختند. آنها با تبیین مبانی نظری تحقیق نشان دادند ارتباطات سیاسی بر رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و کیفیت حسابرسی اثر معناداری داشت.

بال و همکاران (۲۰۱۸)^۱ به بررسی تأثیر روابط حسابر را بر کیفیت حسابرسی پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد کیفیت حسابرسی با دوره تصدی حسابرسی ارائه نمود و نشان داد که یک ارتباط منفی بین طول دوره تصدی و کیفیت حسابرسی وجود دارد.

عبدل و همکاران (۲۰۱۷)^۲ به بررسی رابطه پیش بینی بازده سهام با کیفیت حسابرسی پرداختند. نتایج نشان می دهد نسبت قیمت به سود و سود سهام تا حدودی بر بازده سهام تأثیر دارد.

کالین خان و همکاران (۲۰۱۶)^۳ به بررسی کیفیت اطلاعات حسابداری و تأخیر در اثرگذاری این اطلاعات بر قیمت

^۱. Fatie et al., 2018

^۲. Chen et al., 2017

^۳. Callen, 2016

سهام و رابطه آن با بازده آتی سهام پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که هرچه کیفیت حسابداری کاهش پیدا کند، میزان ارتباط و قابل اتکا بودن آن کاهش پیدا می‌کند و به دنبال آن، دقت پیش‌بینی جریانهای نقدی و بازده، برای سرمایه‌گذاران کاهش می‌یابد.

اهداف پژوهش

هدف اصلی تحقیق حاضر مطالعه هدف اصلی تحقیق حاضر بررسی اثر کیفیت شاخص‌های حسابرسی بر بازده آتی سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد.

اهداف کاربردی

۱-۱- تبیین و تحلیل بازده آتی سهام؛

۲- تقویت دانش مدیران شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار؛

۳- اعتباردهندگان مالی به شرکت‌ها؛

۴- کمک به تحلیل‌گران بازار سرمایه؛

سؤال اصلی پژوهش

سؤال اصلی: آیا شاخص‌های کیفیت حسابرسی بر بازده آتی سهام تاثیر دارد؟

۱-۱ آیا استقلال حسابررس بر بازده آتی سهام تاثیر دارد؟

۲-۱ آیا تصدی حسابررس بر بازده آتی سهام تاثیر دارد؟

۳-۱ آیا حق الزحمه حسابررس بر بازده آتی سهام تاثیر دارد؟

فرضیه‌های پژوهش

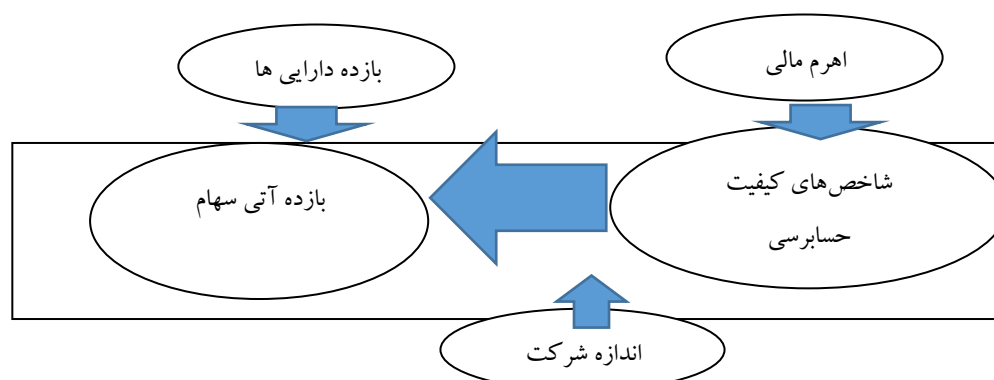
فرضیه اصلی: شاخص‌های کیفیت حسابرسی بر بازده آتی سهام تاثیر دارد.

۱-۱ استقلال حسابررس بر بازده آتی سهام تاثیر دارد.

۲-۱ تصدی حسابررس بر بازده آتی سهام تاثیر دارد.

۳-۱ حق الزحمه حسابررس بر بازده آتی سهام تاثیر دارد.

مدل مفهومی تفصیلی پژوهش

مدل مفهومی پژوهش عبدل و همکاران (۲۰۱۷)

همان طور که در مدل فوق ملاحظه می شود این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا شاخص های کیفیت حسابرسی بر بازده آتی سهام و بازده دارایی ها، اهرم مالی و اندازه شرکت تاثیر دارد یا خیر؟ با توجه به مطالب ذکر شده در قسمت متغیرهای پژوهش، در مدل فوق متغیرهای وابسته عبارتند از: بازده آتی سهام و متغیر مستقل عبارت است از: کیفیت شاخص های حسابرسی و متغیرهای کنترلی عبارتند از: بازده دارایی ها، اهرم مالی و اندازه شرکت.

مدل آماری پژوهش

در این پژوهش برای بررسی فرضیه، با الهام از مقاله عبدل و همکاران (۲۰۱۷) مدل آماری ذیل جهت تجزیه و تحلیل مورد استفاده قرار می گیرد:

مدل ۱-۱:

$$R^{i,t} = \beta_0 + \beta_1 INDE^{i,t} + \beta_2 Size^{i,t} + \beta_3 LEV^{i,t} + \beta_4 ROA^{i,t} + e^{i,t}$$

مدل ۲-۱:

$$R^{i,t} = \beta_0 + \beta_1 Tenure^{i,t} + \beta_2 Size^{i,t} + \beta_3 LEV^{i,t} + \beta_4 ROA^{i,t} + e^{i,t}$$

مدل ۳-۱:

$$R^{i,t} = \beta_0 + \beta_1 AuditFees^{i,t} + \beta_2 Size^{i,t} + \beta_3 LEV^{i,t} + \beta_4 ROA^{i,t} + e^{i,t}$$

اجزای مدل های فوق عبارتند از:

$R^{i,t}$: بازده آتی سهام در شرکت i ام در سال t

$INDE^{i,t}$: استقلال حسابرسان در شرکت i ام در سال t

$Tenure^{i,t}$: تصدی حسابرسان در شرکت i ام در سال t

AuditFees: حق الزحمه حسابرسی در شرکت i در سال t ؛

$LEV^{i,t}$: اهرم مالی در شرکت i ام در سال t ؛

$ROA^{i,t}$: بازده دارایی در شرکت i ام در سال t ؛

$Size^{i,t}$: اندازه شرکت در شرکت i ام در سال t ؛

β : ارتباط ارزشی هر یک از متغیرها؛ و

ϵ^t : خطای معادله رگرسیون.

متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته: بازده آتی سهام

در این مدل بازده سهام (R) در دوره $t-1$ برابر است با تغییر در قیمت سهام در یک سال مالی به اضافه سود تقسیمی اعلام شده در پایان سال مالی تقسیم بر قیمت سهم در ابتدای دوره.

متغیر مستقل: استقلال حسابر

در این تحقیق برای اندازه گیری متغیر استقلال حسابر مطابق رود ری گز و همکاران (۲۰۱۲) از مدل زیر استفاده میشود.

$$RI = 1 - (HC/1) * 100$$

RI : نسبت استقلال حسابر

HC : حق الزحمه حسابرسی در سال موردنظر،

I : کل درآمد موسسه حسابرسی در سال مورد نظر،

در این مدل فرض بر این است هر اندازه میزان دریافتیهای حسابر از محل یک صاحبکار کمتر باشد آنگاه حسابر توانایی بیشتری برای مقاومت در برابر رفتارهای فرصت طلبانه صاحبکار خواهد داشت. این موضوع در بخش دوم احکام آیین رفتار حرفهای حسابداران رسمی شاغل نیز مورد توجه قرار گرفته که طبق آن، نباید بخش عمدهای از حق الزحمه حسابر به طور مستمر از محل یک صاحبکار باشد. این بخش به صراحت بیان میکند که تحصیل بیش از ۲۵ درصد درآمدهای مستمر سالنامه یک حسابدار رسمی یا موسسه حسابرسی از یک صاحبکار یا گروه صاحبکار خاص، برای بیش از ۲ سال مجاز نمی باشد.

تصدی حسابر

مطابق با مطالعات اکالی (۲۰۱۴) در صورتیکه دوره تصدی متوالی حسابر سه سال یا بیشتر باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر به آن تعلق می گیرد.

حق الزحمه حسابرسی

لگاریتم طبیعی هزینه حسابرسی سال جاری می‌باشد. اطلاعات هزینه حسابرسی، از یادداشت‌های همراه صورتهای مالی بخش هزینه‌های اداری و عمومی یا سایر هزینه‌ها استخراج شده است.

متغیرهای کنترلی

اندازه شرکت Size

اندازه شرکت از طریق لگاریتم طبیعی ارزش دفتری جمع دارایی‌های شرکت محاسبه می‌شود.

اهرم مالی LEV

از طریق تقسیم نسبت ارزش دفتری بدهی‌ها به ارزش دفتری دارایی‌های شرکت محاسبه می‌شود.

بازده دارایی ROA

بازده دارایی‌ها یک شاخص از چگونگی سودآوری شرکت وابسته به کل دارایی‌های آن شرکت می‌باشد و از طریق تقسیم سود سالیانه به کل دارایی شرکت محاسبه می‌شود؛ که به صورت درصد بیان می‌شود که ما در این پژوهش از فرمول زیر استفاده نمودیم.

$$ROA = \frac{\text{سود یا زیان عملیاتی}}{\text{کل دارایی شرکت}}$$

جدول (۱) تعیین حجم نمونه آماری پژوهش

تعداد	شرح
۵۲۲	تعداد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس در پایان سال ۱۳۹۸
(۱۸۵)	تعداد شرکت‌هایی که در قلمرو زمانی ۹۸-۹۰ در بورس فعال نبوده اند
(۶۸)	تعداد شرکت‌هایی بعد از سال ۹۰ در بورس پذیرفته شده اند
(۵۲)	تعداد شرکت‌هایی که جز هلدینگ، سرمایه گذاری‌ها، واسطه گری‌های مالی، بانک‌ها و یا لیزینگ‌ها بوده اند
(۵۹)	تعداد شرکت‌هایی که در قلمرو زمانی تحقیق تغییر سال مالی داده و یا سال مالی آن منتهی به پایان اسفند نمی‌باشد
(۳۸)	تعداد شرکت‌هایی که در قلمرو زمانی تحقیق دارای وقفه معاملاتی بیش از ۳ ماه بوده اند
-	تعداد شرکت‌هایی که در قلمرو زمانی تحقیق اطلاعات مورد آن‌ها در دسترس نمی‌باشد
۱۲۰	تعداد شرکت‌های نمونه

روش و ابزار جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها

در این پژوهش، جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از اطلاعات اولیه شرکت‌ها بوده است؛ یعنی اطلاعات و داده‌های موردنیاز تحقیق کلاً از روش کتابخانه‌ای، با استفاده از نرم‌افزار ره‌آورد نوین و با مراجعه به سازمان بورس اوراق بهادار تهران و مطالعه صورت‌های مالی اساسی شرکت‌های پذیرفته‌شده بورس اوراق بهادار تهران در طی سال ۱۳۹۸-۱۳۹۰ بدست آمده‌اند. در این بار علاوه بر مطالعه صورت‌های مالی اساسی، اطلاعات مربوط به صورت‌های مالی از سایت اطلاعاتی بورس مورد استفاده قرار گرفته است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این تحقیق از روش رگرسیون چند متغیره به‌عنوان روش آماری استفاده می‌شود. در روش رگرسیون، هدف اصلی این است که بررسی کنیم آیا بین متغیرهای وابسته و بین متغیرهای مستقل تحقیق رابطه‌ای وجود دارد یا خیر. همچنین تحلیل داده‌ها در بخش آمار توصیفی با محاسبه شاخص‌های مرکزی از جمله میانگین، میانه و شاخص‌های پراکندگی انحراف معیار چولگی و کشیدگی چولگی شروع خواهد شد. سپس با استفاده از رگرسیون خطی (Linear - Regression) به آزمون فرضیه‌ها می‌پردازیم.

قلمرو پژوهش

قلمرو تحقیق از لحاظ موضوعی و مکانی و زمانی به شرح زیر می‌باشد:

از نظر تئوری این پژوهش مربوط به حوزه مدیریت و حسابداری می‌باشد که درصدد بررسی اثر کیفیت شاخص‌های حسابرسی بر بازده آتی سهام می‌باشد. قلمرو مکانی تحقیق شامل شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. قلمرو زمانی مورد مطالعه در این تحقیق، یک بازده نه ساله ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۸ می‌باشد.

جدول (۲) آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام و تعداد متغیرها			شاخص‌های مرکزی		شاخص‌های کشیدگی			
متغیرها	علامت اختصاری	تعداد	میانگین	میانه	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	کمینه بیشینه
بازده آتی سهام	R	۱۰۸۰	۰,۳۱	۰,۲۶	۰,۷۹	۲,۱۴	۷,۰۹	-۰,۶۸ ۳,۳۷
استقلال حسابر	INDE	۱۰۸۰	۰,۸۳	۰,۸۰	۰,۱۰	۹,۱۱	۱,۷۹	۰,۳۴ ۰,۹۹
تصدی حسابر	Tenure	۱۰۸۰	۰,۲۷	۰,۲۳	۰,۴۰	۲,۳۸	۱,۳۰	۰ ۱
حق الزحمه	AuditFees:	۱۰۸۰	۷,۰۳	۶,۶۸	۲,۷۱	۴,۱۷	۲۱,۳۶	۳,۴۳ ۲۶,۱۲

نام و تعداد متغیرها			شاخص‌های مرکزی			شاخص‌های کشیدگی		
حسابرسی								
اهرم مالی	LEV	۱۰۸۰	۰,۶۴۵	۰,۶۵۶	۰,۴۲	-۰,۳۱	۳,۳۹	۰,۰۳
بازده دارایی ها	ROA	۱۰۸۰	۰,۲۰	۰,۱۷	۰,۱۴	۰,۷۹	۳,۷۰	-۰,۵۳
اندازه شرکت	Size	۱۰۸۰	۱۴,۸۹	۱۴,۶۵	۱,۵۳	۰,۷۳	۴,۱۳	۱۱,۰۱
								۱۹,۹۶

تحلیل توصیفی متغیرهای تحقیق

با توجه به مثبت بودن ضریب چولگی می توان گفت که توزیع متغیرهای یاد شده دارای چوله به راست هستند. همچنین ضریب کشیدگی تمامی متغیرها مثبت است که با توجه به اینکه کشیدگی توزیع نرمال برابر با ۳ است وضعیت آنها را نسبت به توزیع نرمال نشان می دهد. دور بودن انحراف میانگین از میانگین نیز بیانگر این است که داده ها پراکنده اند و حول میانگین متمرکز نیستند. میانه یک متغیر نیز به عنوان یکی دیگر از شاخصهای مرکزی بیانگر عددی است که نیمی از داده ها از آن بزرگتر و نیمی از داده ها آن کوچکتر هستند. انحراف معیار بالای حق الزحمه حسابرس و اندازه شرکت بیانگر پراکندگی میانگین این متغیرها از توزیع نرمال دارد. بازده آتی سهام شرکتها برابر با (۰/۳۱) میباشد. استقلال حسابرس دارای میانگین (۰,۸۳) و انحراف معیار (۰,۱۰) می باشد. میانگین (۰,۲۶) تصدی حسابرسی نشان می دهد که در بازه مورد مورد مطالعه ۲۷ درصد از حسابرسان سه سال و یا بیشتر در این مقام بوده اند. میانگین حق الزحمه حسابرسی بر اساس لگاریتم دریافتی محاسبه شده است برابر با (۷,۰۳) می باشد

میانگین اهرم مالی نشان می دهد که در حدود ۶۴ درصد از سرمایه شرکتها از بدهی تشکیل شده است. این امر مبین ادعای سایر گروههای تامین کننده سرمایه به غیر از سهامداران نسبت به دارایی های شرکت می باشد. میانه یک متغیر نیز به عنوان یکی دیگر از شاخصهای مرکزی بیانگر عددی است که نیمی از داده ها از آن بزرگتر و نیمی از داده ها آن کوچکتر هستند. اندازه شرکتها نیز که بر حسب لگاریتم طبیعی دارایی ها محاسبه شده است برابر با (۱۴,۸۹) و بیشینه (۱۹,۹۸) می باشد.

جدول (۳) نتایج برآورد مدل

متغیر	مقدار ضرایب	مقدار t	مقدار احتمال	نتیجه
INDE	۰,۳۱	۶,۰۲	۰,۰۰۰	معنی دار و مثبت
Tenure	۰,۱۱	۳,۰۶	۰,۰۰۱	معنی دار و مثبت
AuditFees	-۰,۰۸۲	-۰,۹۳	۰,۲۴۲	بی معنی
LEV	-۰,۰۱۸	-۰,۴۷	۰,۳۱۷	بی معنی
ROA	۰,۲۱	۳,۶۲	۰,۰۰۰	معنی دار و مثبت
Size	-۰,۱۹	-۵,۶۱	۰,۰۰۰	معنی دار و منفی
C (مقدار ثابت)	۱,۲۰	۱۶,۰۴	۰,۰۰۰	معنی دار و مثبت
F مقدار	۱۴,۲۱	مقدار احتمال F		۰,۰۰۰
ضریب تعیین R^2)	۰,۴۶۷۱	دوربین واتسون		۱,۷۳
ضریب تعیین تعدیل شده	۰,۴۳۱۶			

هدف از آزمون فرضیه‌ی پژوهش، بررسی تاثیر شاخص‌های کیفیت حسابرسی بر بازده آتی سهام می باشد. با توجه به نتایج جدول (۳) سطح معنی‌داری (P -Value) آماره t مربوط به متغیر INDE (استقلال حسابرسی) کوچکتر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۰۰) یعنی معنی‌دار است، ضریب آن (۰/۳۱) مثبت می باشد و مقدار آماره t برای آن برابر با ۶/۰۲ می باشد این مقدار آماره t در ناحیه رد فرض صفر قرار می گیرد. همچنین سطح معنی‌داری آماره t مربوط به متغیر Tenure (تصدی حسابر) کوچکتر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۰۱) یعنی معنی‌دار است، ضریب آن (۰/۱۱) مثبت می باشد و مقدار آماره t برای آن برابر با ۳/۰۶ می باشد این مقدار آماره t در ناحیه رد فرض صفر قرار می گیرد؛ اما سطح معنی‌داری آماره t مربوط به متغیر AuditFees (حق الزحمه حسابر) بزرگتر از ۰/۰۵ بوده (۰/۲۴۲) یعنی بی معنی است، ضریب آن (۰/۰۸) منفی می باشد و مقدار آماره t برای آن برابر با -۰/۹۳ می باشد این مقدار آماره t در ناحیه رد فرض صفر قرار نمی گیرد؛ بنابراین می توان نتیجه گرفت که استقلال حسابر و تصدی حسابر تاثیر مستقیم و معناداری بر بازده آتی سهام دارند، اما تاثیر حق الزحمه حسابرسی بر بازده آتی سهام بی معنی است

نتیجه گیری

خدمات حسابرسی به عنوان ناظری مستقل بر نحوه عملکرد مدیریت و نوع گزارشگری وی، مکانیزمی در جهت افزایش قابلیت اتکا و مربوط بودن صورتهای مالی، کاهش عدم اطمینان در تصمیمات سرمایه گذاری و نهایتاً بهبود شفافیت شرکتی تلقی می شود. از آنجا که گزارشهای مالی، ابزاری برای افشای اطلاعات مالی قابل اعتماد است که در دسترس عموم قرار میگیرد و منجر به افزایش کارایی بازار میگردد، در صورت با کیفیت بودن میتواند از طریق کاهش اطلاعات خصوصی و محرمانه باعث کاهش احتمال انتخاب نادرست توسط سرمایه گذاران شود؛ بنابراین، میتوان چنین شت که

ارائه اطلاعات با کیفیت باعث کاهش عدم تقارن اطلاعاتی میان سرمایه گذاران و در نتیجه افزایش قیمت آتی سهام می شود.

نتیجه فرضیه فرعی اول نشان داد که استقلال حسابرس تاثیر مثبتی بر بازده آتی سهام دارد. در این تحقیق در در اندازه گیری استقلال حسابرس فرض بر این است هر اندازه میزان دریافتی های حسابرس از محل یک صاحبکار کمتر باشد آنگاه حسابرس توانایی بیشتری برای مقاومت در برابر رفتارهای فرصت طلبانه صاحبکار خواهد داشت و بنابراین مستقل خواهد بود؛ در نتیجه صورتهای مالی حسابرسی شده به وسیله حسابرسان مستقل وسیله مناسبی در انتقال اطلاعات قابل اتکاست. حسابرس مستقل شایسته ترین شخص برای اظهارنظر درباره قابلیت اعتماد گزارشهای مالی واحد اقتصادی است؛ بنابراین حسابرس به ادعاهایی که توسط شخص دیگر در قالب صورتهای مالی تهیه شده است اعتبار میدهد بدینوسیله قابلیت اتکای اطلاعات به کاررفته در تصمیمات اقتصادی را افزایش میدهد و در نتیجه آن می توان استنتاج کرد که دقت نظر حسابرسان مستقل در بررسی صورتهای مالی و عدم اتکای آنها به صاحبکار و همچنین اهمیت شفافیت برای آنها می تواند با در اختیار نهادن اطلاعات واقعی به سهامداران ریسک سهام مورد نظر را کاهش داده و بازده مناسبی نصیب آنان کند. دارابی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود نشان دادند که میان تصدی و استقلال حسابرس با ریزش قیمت سهام رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد.

تاثیر تصدی حسابرسی بر بازده آتی سهام در مطالعات مختلف تفاسیر گوناگونی داشته است؛ برخی معتقدند که به علت طولانی شدن این مدت، رابطه حسابرس با صاحبکار ممکن است بر نظرات حسابرس تاثیر گذار باشد و به این دلیل می تواند با تاثیر بر کیفیت حسابرسی، اثر نامطلوبی بر بازده آتی سهام داشته باشد. در دیدگاه دیگر، نداشتن آشنایی دقیق با مواردی چون نوع عملیات، سیستم حسابداری و ساختار کنترل داخلی شرکت مورد رسیدگی، افزون بر اینکه موجب افزایش هزینه های حسابرسی میشود، ممکن است بر احتمال دست نیافتن حسابرس به اشتباهها و تخلف های اساسی بیفزاید. بنابراین، در صورت تداوم انتخاب حسابرس، اشتباه های احتمالی اطلاعات حسابداری به آسانی کشف و این عمل، موجب افزایش کیفیت اطلاعات حسابداری و در نتیجه افزایش توان پیش بینی این اطلاعات میشود. نتیجه این تحقیق بیانگر رابطه مثبت میان مدت تصدی حسابرس و بازده آتی سهام می باشد. این نتیجه مطابق با یافته های ولی زاده و بهبانی نیا (۱۳۹۷) و ماگینا (۲۰۱۸) و همچنین ون استرلین (۲۰۰۸) و تا اندازه ای مطابق با یافته های حاجیها و همکاران (۱۳۹۵) می باشد. آنها در تحقیق خود نشان دادند که میان مدت تصدی و بازده آتی سهام رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد. حاجیها و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیق خود نشان دادند؛ که بین دوره تصدی حسابرس با فرصت سرمایه گذاری رابطه مثبت و معنا داری وجود دارد؛ اما این نتیجه در تضاد با یافته های احمدی و جمالی (۱۳۹۲) کاسترلا و همکاران (۲۰۰۲) می باشد که به رابطه ای منفی در این زمینه دست پیدا کردند.

نتیجه فرضیه فرعی سوم نشان داد که میان حق الزحمه حسابرس و بازده آتی سهام رابطه معناداری وجود ندارد. این نتیجه تا اندازه ای مطابق با یافته های صالحی و همکاران (۱۳۹۲) می باشد آنها در مطالعه خود نشان دادند که میان حق الزحمه

و معیارهای عملکرد رابطه معناداری وجود ندارد؛ اما پیکونی همکاران (۲۰۱۳) در مطالعه خود نشان دادند که حق الزحمه‌های حسابرسی در شرکت‌های کوچک تأثیری منفی بر بازده آتی سهام دارد

پیشنهادهای پژوهش

۱. با توجه به نتیجه کلی پژوهش به سرمایه‌گذاران پیشنهاد میشود به هنگام اتخاذ تصمیمات سرمایه‌گذاری، کیفیت حسابرسی شرکت را مدنظر قرار دهند؛ زیرا کیفیت بالا اطلاعات حسابداری، افزایش بازده و قیمت سهام را به همراه خواهد داشت

۲. با توجه به تأثیر مثبت استقلال حسابرسان بر افزایش بازده آتی سهام، به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود که نحوه حضور حسابرسان در موسسه حسابرسی با توجه به معیار مورد استفاده در این پژوهش را مدنظر قرار دهند چرا که باعث مقاومت در برابر رفتارهای فرصت‌طلبانه صاحبکار شده و در نتیجه می‌تواند بر بازده آتی سهام آنها موثر باشد.

۳. با توجه به تأثیر مثبت تصدی حسابرسان بر افزایش بازده آتی سهام، به سهامداران پیشنهاد می‌شود که مزایای افزایش مدت تصدی حسابرسان را به دلیل افزایش اشراف حسابرسان بر وضعیت شرکت، در کنار معایب آن که می‌تواند منجر به وابستگی به صاحبکار شود را نیز در نظر داشته باشند.

۴. با توجه به عدم رابطه معنادار بین حق الزحمه حسابرسی و بازده آتی سهام، پیشنهاد می‌گردد نقش و تأثیر گزارش‌های حسابرسی در بهبود کیفیت گزارشگری مالی از منظر سرمایه‌گذاران بررسی شود تا مشخص گردد این گزارش‌ها توانایی ایجاد ارزش افزوده از طریق افشای مناسب تر اطلاعات مالی شرکت‌ها را دارا می‌باشند یا خیر.

پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی

۱. پیشنهاد می‌شود تأثیر دیگر معیارهای کیفیت حسابرسی مانند تخصص حسابرسان بر صنعت، نوع اظهارنظر حسابرسان و اندازه موسسه حسابرسی بر بازده آتی سهام مورد بررسی قرار گیرد
۲. پیشنهاد می‌شود رابطه میان کیفیت حسابرسی و قیمت‌گذاری سهام شرکت‌ها مورد بررسی قرار گیرد.
۳. پیشنهاد می‌شود رابطه تأثیر عوامل اقتصادی مانند تغییر نرخ ارز، طلا، نرخ سود، شاخصهای بهای کالاها و... بر نوسان قیمت سهام در دوره‌های کمتر از یک ساله مورد بررسی قرار گیرد

منابع

۱. بهارمقدم، مهدی، جوکار، حسین (۱۳۹۷)، "اثر تعدیل‌کنندگی کیفیت حسابرسی بر تمایلات سرمایه‌گذاران در قیمت‌گذاری سهام"، مطالعات تجربی حسابداری مالی سال چهاردهم بهار ۱۳۹۷ شماره ۵۷.
۲. قدیمی، فاطمه؛ سروش‌یار، افسانه؛ (۱۳۹۸)، تبیین بازده آتی سهام بر پایه نظریه چشم‌انداز، دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، مطالعات مالی، زمستان ۱۳۹۸ - شماره ۴۴ علمی-پژوهشی ISC/ (۱۱ صفحه - از ۱۴۱ تا ۱۵۱).

۳. حساس یگانه، یحیی و آذین فر، کاوه (۱۳۸۹). "رابطه بین کیفیت حسابداری و اندازه مؤسسه حسابداری". بررسی های حسابداری و حسابداری، دوره ۱۷، شماره ۶۱ صص ۸۵ تا ۹۸
۴. مجتهدزاده، ویدا و پروین آقایی (۱۳۸۹). "عوامل موثر بر کیفیت حسابداری مستقل از دیدگاه حسابرسان مستقل و استفاده کنندگان"، مجله بررسیهای حسابداری و حسابداری، سال یازدهم، شماره ۹۰، صص ۶۹-۹۵
۵. مرادی، مجید، خوشکار، فرزین، شعبانی، محمد (۱۳۹۸). رابطه بین کیفیت حسابداری، تأمین مالی از طریق بدهی و مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری.
۶. نونهال نهر، علی اکبر، سعید جبارزاده و کریم یعقوب پور (۱۳۹۶). رابطه بین کیفیت حسابداری و قابلیت اتکای اقلام تعهدی، مجله بررسی های حسابداری و حسابداری، شماره ۵۱، صص ۶۹-۵۱.
۷. نیکبخت، محمد رضا؛ مهدی شعبان زاده و امین کنارکار، (۱۳۹۷)، رابطه بین حق الزحمه حسابداری و تجربه حسابداری با کیفیت حسابداری، فصلنامه مطالعات مدیریت و حسابداری
۸. نبی زاده، فهیمه، ابراهیمی رومنجان، مجتبی (۱۳۹۹). "بررسی تاثیر ارتباطات سیاسی هیات مدیره بر رابطه بین کیفیت حسابداری و کیفیت گزارشگری مالی"، چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۳، شماره ۲۲، صفحه ۶۰-۸۱
9. Abdul Halim (2017), Stock Return Predictability with Audit Quality Concept, Research Journal of Finance and Accounting, ISSN 2222-1697 (Paper) ISSN 2222-2847.
10. Ball, F; Tyler, j; Wells, P. (2018); "Is audit quality impacted by auditor relationships", Journal of Contemporary Accounting and Economics, Vol. 11, pp.166-181
11. Casterella, J. & Francis, B. & Lewis. (2004). Auditor industry specialization, client bargaining power, and audit pricing. Auditing: A Journal of Practice Theory, 23 (1): 123-140.
12. Callen, J. & Khan, M. (2016). Accounting Quality, Stock Price Delay and Future Stock Returns. Temporary Accounting Research, 30(1): 269-295.
13. Hanwen, C., Jeff, Z., Chen, G., Lobo, W. (2008). Effects of Audit Quality on Cost of Equity Capital and Earnings Management: Evidence from China. Available in <http://www.SSRN.com>
14. Haruna Isah, Dev Shah., Farhana Zulkernine (2019) Stock Market Analysis: A Review and Taxonomy of Prediction Techniques, International Journal of Financial Studies, 2019, 7, 26; doi:10.3390/ijfs7020026
15. Habib, Ahsan. Ranasinghe, Dinithi. Haris Muhammadi Abdul, Islam, Ainul. (2019), Political connections, financial reporting and auditing: Survey of the empirical literature, Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, S1061-9518(18)30114-9 DOI: <https://doi.org/10.1016/j.intaccudtax.2018.05.002> Reference: ACCAUD 240
16. Josep Garcia-Blandona, Josep Maria Argilés-Boschb, Diego Ravenda (2020), "Is there a gender effect on the quality of audit services", Journal of Business Research 96 (2019) 238-249

Investigating the Impact of the Quality of Audit Indices on the Stock Returns of Companies Listed in Tehran Stock Exchange

Masoud Khan Mohammadi¹

Majid Moradi^{*2}

Maryam Safarpour³

Date of Receipt: 2021/10/12 Date of Issue: 2021/11/03

Abstract

Auditing financial statements is one of the most important tools to ensure the transparency of companies' financial information and increases the predictive power of accounting information, such as profit-to-earnings ratios. The quality of this information increases with the quality of the audit, and the future returns that result from this information will be closer to reality. The purpose of this study is to investigate the effect of the quality of audit indicators on the future stock returns of companies listed on the Tehran Stock Exchange. It is noteworthy that the time efficiency in this research is limited to the years 2011-2019; also this research has a hypothesis. The research done in terms of the type of purpose is part of applied research and the research method is correlation in terms of nature and content. The research was conducted in the framework of deductive-inductive reasoning and panel analysis was used to analyze the hypotheses. The results showed that the independence of the auditor and the auditor's tenure have a direct and significant effect on future stock returns, but the effect of audit fees on future stock returns is meaningless.

Keywords

Auditor independence, auditor tenure, audit fees and future return fluctuations.

1. Master student of accounting, Nasser Khosrow Institute of Higher Education, Saveh, Iran. (Khanmohamadi.m@hnhk.ac.ir).
2. Assistant Professor and Faculty Member of the Accounting Department of Nasser Khosrow Higher Education Institute, Saveh, Iran. (Responsible author: m.moradi@hnhk.ac.ir).
3. Lecturer in Accounting, Nasser Khosrow Higher Education Institute, Saveh, Iran. (m.safarpour@hnhk.ac.ir)